

Alina MUNGIU-PIPPIDI
în dialog cu
Vartan ARACHELIAN

Tranziția
Primii
25 de ani

POLIROM
2014

A.M.P.: Greu a fost! Părinții mei, de exemplu, s-au dus observatori la nu știu câte alegeri ca să nu se fure voturile. A muncit lumea îngrozitor, că nu se țineau cicluri regulate. S-au ținut niște alegeri anticipate și au reușit până la urmă să aleagă un candidat necomunist. Este celebrul domn Simirad. Problema e că domnul Simirad pe urmă a trecut la PSD, în 2000.

V.A.: A circulat de colo colo. A fost și la PAC...

A.M.P.: După ce s-au chinuit atâta să-l aleagă, până la urmă tot la PSD a ajuns.

V.A.: De ce Moldova e atât de conservatoare?

A.M.P.: În primul rând, în Iași lumea era cu Ion Iliescu din cauza amintirilor bune, că fusese acolo un prim-secretar bun. Și, în al doilea rând, din cauza foarte frumoasei metafore pe care o face regizorul Corneliu Porumboiu în *A fost sau n-a fost* despre Vaslui, locuri din astea în care lumea văzuse Revoluția la televizor și era foarte mulțumită cu ce a fost, neînțelegându-i pe cei care se agită pentru mai mult. În plus, Iașul era un oraș mult mai muncitoresc decât crede lumea.

V.A.: Da, devenise un centru industrial foarte puternic.

A.M.P.: Universitatea, studenții, care fuseseră revoltați, evident că au votat cu opoziția, dar erau încă marile platforme industriale și cei de acolo au votat cu partidul lui Iliescu.

V.A.: Totuși, muncitorimea de la Iași avea și o anumită tradiție, de la Nicolina începând, de prin anii '20, foarte antibolșevică, ca pe urmă să ajungă să fie neocomunistă?

A.M.P.: Unul dintre lucrurile cele mai decepționante pentru mine, pe care le-am văzut în '90-'91, era că muncitorii

nu s-au strâns deloc în jurul oamenilor care fuseseră disidenți la CUG și care fuseseră persecutați. Absolut niciodată oamenii ăștia n-au avut de la colegii lor recunoașterea meritată. Ei au încercat să intre și în politică, să facă un partid. Nu i-a urmat nimeni. Asta, în fond, e foarte urât și de asta nu știu câtă lume i-ar fi urmat în decembrie, când au ieșit. Securitatea a fost eficientă și i-a arestat, dovadă că unii i-au turnat. Erau filați. Nu știu dacă s-ar fi strâns atât de multă lume ca la Timișoara. La Timișoara n-au fost lideri, dar erau mult mai mulți oameni care au ieșit în stradă. A ieșit muncitorimea în stradă la Timișoara. Asta este marea diferență. Că nu studenții au început Revoluția acolo. Lumea iarăși nu știe, muncitorimea a fost cea care a ieșit în Timișoara. Să nu uităm că și la București Revoluția a fost câștigată pe 22, când au ieșit muncitorii din marile platforme industriale.

V.A.: Majoritatea muncitorilor veneau din mediul rural, erau la prima generație.

A.M.P.: Aduceți-vă aminte de discuția dintre Dinu Patriciu și Radu Câmpeanu cu tăiatul cozii câinelui. Era normal ca muncitorimea să se coalizeze contra liberalilor în 1990, pentru că le era frică de privatizare, de șomaj. Iliescu pe asta a mizat, pe frica de schimbare a oamenilor mai puțin informați. Deci, într-un fel, era normal să fie cu el clasa muncitoare. Opoziția a câștigat abia în momentul în care a convins clasa muncitoare că oricum tot acolo se va ajunge. Și lumea a văzut că primele măsuri cu care s-a început chiar sub FSN au precipitat prăbușirea industriei de pe timpul lui Ceaușescu.

V.A.: Să ne întoarcem la alegerile din 20 mai 1990. De ce a fost nevoie ca puterea să organizeze mineriada din iunie, la trei săptămâni după câștigarea alegerilor cu un scor formidabil?

A.M.P.: Păi, din cauza Televiziunii, evident. În momentul în care un grup de oameni, pe 13 iunie, au reușit să intre în Televiziune, Televiziunea fiind monopolul mediatic care acoperea 90%, Iliescu s-a speriat. Asta s-a întâmplat. Armata și poliția n-au vrut să intervină.

V.A.: Dar planurile erau făcute dinainte.

A.M.P.: Nu știu dacă erau făcute dinainte. În Piața Universității rămăsese puțină lume.

V.A.: E adevărat, greviștii foamei. În fiecare dimineață treceam pe acolo să văd despre ce e vorba...

A.M.P.: A fost un cutremur la începutul lunii iunie. L-am prins, era într-o noapte, locuiam la Hotelul Bulevard. Și trebuie să spun că Piața noastră devenise ceva foarte trist și sinistru. Erau oameni puțini, obosiți, bolnavi, superstițioși... Cu atmosfera aceea mistică tocmai atunci când a venit cutremurul... Era o atmosferă din asta sud-americană, credeam că suntem în *Războiul sfârșitului lumii* sau pe acolo. Dar ce a declanșat represaliile a fost acel episod cu cucerirea Televiziunii de către o mână de oameni.

V.A.: Așa credeți?

A.M.P.: Da, sunt convinsă că s-au speriat îngrozitor. Și în acel moment s-a luat decizia unei reprimări. Armata înțeleg că în noaptea aceea a tras; mi-au povestit studenții care lucrau la *Opinia*, ca Sebastian Țarlungă și alții, că armata a tras în noaptea respectivă. Deci armata, după ce a fost cucerită Televiziunea, a ieșit și a început să facă ordine. Iar a doua zi dimineață au venit minerii. Asta a fost succesiunea evenimentelor. Poliția și jandarmii n-au vrut să se bage. După aceea însă au intervenit îngrozitor de brutal. Minerii băteau oameni pe stradă, care erau duși după aceea la poliție.

V.A.: Să nu uităm că a apărut, după un timp, înregistrarea secretă a unei convorbiri dintre Diamandescu, care era șeful poliției, și Chițac, care era ministrul de Interne, în care cei doi vorbeau despre un plan pus la cale împreună cu Iliescu și Roman, când s-a dat foc mașinilor cu care veniseră polițiștii în Piață...

A.M.P.: Da, s-a spus că a fost o provocare. Eu nu cred teoria asta. Nu-l bănuiesc pe Iliescu de acest lucru.

V.A.: Nu numai Iliescu era acolo.

A.M.P.: Asta este adevărat! Poate că au fost alții care au contribuit. Nu-l bănuiesc pentru că, pur și simplu, Iliescu e prea inteligent ca să nu-și fi dat seama că o reprimare totală, o extirpare a opoziției, va avea un efect și un preț externe. El deja avea mari probleme de acceptabilitate externă. Puțină lume s-a repezit să recunoască alegerile din 20 mai. Lumea din Occident dădea din colț în colț. Și atunci de ce să complice și mai tare situația?

V.A.: Păi, tocmai asta mi se pare ciudat. După ce ai obținut un parlament cu o majoritate covârșitoare, de ce să mai provoci represiunea asta? Doar ca să astupi gura presei, a opiniei publice, ca lumea să se sperie, să omori în fașă opoziția politică?

A.M.P.: Cred că au fost provocatori care au generat violențe. Și pe acești provocatori îi văzusem deja în ianuarie și pe 18 februarie și la toate evenimentele din 1990 care au generat violențe ca să justifice intervenția. Astea cred că au fost absolut tot timpul, dar nu pot să cred că a fost un plan ca să distrugă integral opoziția în iunie, pentru că în cazul acesta efectiv s-ar fi dovedit idioti...

V.A.: Da, dar toate lucrurile acestea pe care le discutăm noi după 25 de ani sunt convins că se află în dosarele

parchetelor, dosare care au fost instrumentate îndelung, dar niciodată înaintate spre judecată. Avem nevoie să știm care a fost adevărul, cine a pus la cale și mineriadele.

A.M.P.: Eu nu cred că e ceva în dosare, ca să fiu sinceră, nicio informație de valoare.

V.A.: De ce? Doar au fost chemați foarte mulți oameni să dea declarații.

A.M.P.: Și ce dacă? Lumea, dacă-i chemată să dea declarații, zice adevărul? Eu am văzut multe încercări de a publica dosare ale mineriadei, că doar am condus un ziar de investigații, *Expresul*, câțiva ani. N-am văzut niciodată ceva foarte-foarte clar. Iar Monica Macovei a făcut eforturi ca să încurajeze rezolvarea abuzurilor îngrozitoare împotriva unor persoane, care s-au produs începând cu 14 iunie. Nici acelea nu lămuresc nimic.

V.A.: Foarte mulți au fost ridicați de acolo și duși la Măgurele.

A.M.P.: Ce mi-a spus mie, de exemplu, un miner care era într-un focus-grup făcut de mine prin '94 în Valea Jiului, cu totul spontan, căci operatorii care strângeau focus-grupurile nu știau cine vine la ele. Avantajul acestor focus-grupuri, care sunt un fel de interviuri de grup, e că, dacă le conduci bine, lumea începe să uite că este înregistrată și-ți spune mult mai multe lucruri decât dacă ai vorbi cu fiecare în parte. Și la un moment dat minerul a povestit că el a atacat sediul PNȚCD la mineriadă și mi-a spus că domnul Melinescu de la Televiziune era acolo, în curte, și dădea indicații cine și ce să fie atacat. E vorba de un ziarist pe care l-am cunoscut mai târziu. Eu nu am cum să verific informația asta. Asta mi-a zis

minerul atunci. Dar am auzit din mai multe surse că țintele le-au fost indicate minerilor – care nu cunoșteau Bucureștiul – de oameni care aveau legături cu fosta Securitate.

V.A.: E adevărat! Au și apărut numele unora care i-au dus la Casa Scânteii, apoi la diverse adrese de ziare.

A.M.P.: Petre Roman mi s-a părut mai conștient decât Iliescu în zilele acelea încercând să oprească catastrofa.

V.A.: În cartea de convorbiri *Fașă în fașă cu Petre Roman*, pe care am publicat-o la Editura Cartea Românească cu câteva luni înainte de alegerile din 1996, în trecut fie zis, o carte făcută cam contra inimii, un obol, mi-am zis, ca să ajut opoziția să strângă și voturile PD-ului condus atunci de Roman, acesta pune întreaga vină pe seama lui Ion Iliescu, care ar fi știut toată povestea asta, inclusiv mineriada din 13-15 iunie. Știu că redactora cărții a insistat să scot acuzele pe care domnul Roman i le aducea domnului Iliescu. Evident, am refuzat; cartea și-ar fi pierdut rațiunea circumstanțială de a apărea atunci.

A.M.P.: Nu știm care este adevărul. Când eram la Televiziune, în iunie 1997, practic prima oară când fosta opoziție anticomunistă controla Televiziunea – dar să nu uităm că în coaliția de guvernare se aflau și Petre Roman și Partidul Democrat, o facțiune a FSN –, eu m-am gândit cum să facem editorial să comemorăm zilele alea de mineriadă, nu se dăduseră la TV până atunci niciodată. Pe de altă parte, deja erau tensiuni în interiorul coaliției de guvernare și nu voiam să provocăm altele. Am luat decizia să facem un fel de *No comment* ca la Euronews, în care pentru prima oară să arătăm oamenilor imagini de la mineriadă; ele nu fuseseră niciodată date pe micul ecran. În montajul respectiv ne-am ferit să facem comentarii, să zicem cine a fost de vină.